KOMISIA EURÓPSKYCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 4.11.2008
KOM(2008) 699 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

INICIATÍVA V OBLASTI SUROVÍN – ZABEZPEČOVANIE NAŠICH NEVYHNUTNÝCH POTRIEB PRE RAST A ZAMESTNANOSŤ V EURÓPE

{SEK(2008) 2741}

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

INICIATÍVA V OBLASTI SUROVÍN – ZABEZPEČOVANIE NAŠICH NEVYHNUTNÝCH POTRIEB PRE RAST A ZAMESTNANOSŤ V EURÓPE

Úvod

Suroviny sú nevyhnutné na udržateľné fungovanie moderných spoločností. Prístup k minerálnym surovinám a možnosť využívať ich sú rozhodujúcimi pre riadne fungovanie hospodárstva EÚ. Odvetvia ako stavebníctvo, chemický, automobilový a letecký priemysel, strojárstvo a výroba zariadení, ktoré predstavujú celkovú pridanú hodnotu 1 324 miliárd EUR a poskytujú zamestnanie pre približne 30 miliónov ľudí (príloha 1), sú závislé od prístupu k surovinám.

Zatiaľ čo rastúce náklady na energie a veľká závislosť EÚ od dovozu energií už majú prioritné postavenie v politickej agende, porovnateľným výzvam týkajúcim sa určitých neenergetických surovín sa zatiaľ nevenuje plná pozornosť. Na jednej strane má EÚ mnoho nálezísk surovín. Prieskum týchto nálezísk a ťažba surovín sa však stále častejšie stretávajú s konkurenčnými spôsobmi využitia pôdy a vysoko regulovaným prostredím, ako aj s technologickými obmedzeniami, pokiaľ ide o prístup k náleziskám surovín. Na druhej strane EÚ vo veľkej miere závisí od dovozu strategicky významných surovín, ktorý je v rastúcej miere postihnutý narušením trhu. V prípade kovov používaných v špičkových odvetviach sa táto závislosť môže považovať za kritickú, vzhľadom na ich hospodársku hodnotu a vysoké riziko ich dodávky. Zároveň existuje významná príležitosť na zabezpečenie dodávky materiálov prostredníctvom zlepšenia efektívnosti zdrojov a recyklovania.

Zabezpečenie spoľahlivého a nenarušeného prístupu k surovinám sa v rastúcej miere stáva dôležitým faktorom pre konkurencieschopnosť EÚ, a teda aj rozhodujúcim faktorom pre úspech lisabonského partnerstva pre rast a zamestnanosť. Kritická závislosť EÚ od určitých surovín poukazuje na to, že smerovanie k energeticky účinnejšiemu hospodárstvu a udržateľnému rozvoju[1] je čím ďalej tým naliehavejšie. Preto je vhodné rozvíjať koherentnejšiu reakciu politiky EÚ, ako to navrhla Rada na svojom zasadnutí v máji 2007.[2] Toto oznámenie je prvým krokom v tomto smere, pričom vychádza z hĺbkovej analýzy[3] uskutočnenej Komisiou a z výsledkov konzultácie s verejnosťou[4] z roku 2008. Takisto by malo EÚ pomôcť formulovať spoločný prístup v rámci medzinárodnej diskusie o surovinách na pôde OSN[5] a v rámci skupiny G8[6].

Zatiaľ čo toto oznámenie je zamerané na neenergetické minerály, sprievodná analýza a navrhované opatrenia, najmä pokiaľ ide o narušenie obchodu v tretích krajinách, sa vo veľkej miere vzťahujú na ďalšie neenergetické suroviny (ako napr. drevo), ktoré

---

1 Trvalo udržateľný rozvoj sa vzťahuje na hospodárske, sociálne a environmentálne aspekty. KOM(2005) 658.

2 10032/07.

3 Pracovný dokument útvarov Komisie o ťažbe v EÚ - SEK(2007) 771.

4 http://ec.europa.eu/enterprise/non_energy_extractive_industries/raw_materials.htm.

5 Správa o svetových investíciách, 2007.

6 Skupina G 8 predložila odporúčania, ktoré poukazujú na potrebu udržateľnosti a transparentnosti v oblasti prieskumu a ťažby surovín.

v dôsledku narušenia trhu čelia podobným obmedzeniam v dodávke a hrozbám, pokiaľ ide o konkurencieschopnosť.

1. ANALÝZA PONUKY A DOPYTU NEENERGETICKÝCH SUROVÍN

1.1. Situácia v Európe, pokiaľ ide o ponuku: od sebestačnosti po vysokú závislosť od dovozu

EÚ je sebestačná, pokiaľ ide o *stavebné minerály*, najmä agregáty, a je najväčším svetovým výrobcom sadry a prírodného kameňa. Vzhľadom na logistické obmedzenia a náklady na dopravu je pre hospodársky rozvoj nevyhnutná dostupnosť agregátov z regionálnych a miestnych zdrojov. EÚ je takisto najväčším alebo druhým najväčším svetovým výrobcom *priemyselných minerálov* aj napriek tomu, že je aj naďalej čistým dovozcom väčšiny z nich (príloha 2, tabuľka 1). EÚ je však vo veľkej miere závislá od dovozu *kovových minerálov*, keďže jej domáca výroba predstavuje iba 3 % celosvetovej výroby (príloha 2, graf 1 a tabuľka 2).

Okrem prvotných surovín EÚ vo veľkej miere závisí od *druhotných surovín*. Využitie recyklovaného šrotu v posledných desaťročiach značne vzrástlo a dnes predstavuje 40 až 60 % výroby kovov v EÚ. Prístup k šrotu v Európe je stále ťažší. Za posledných 8 rokov poklesol dovoz neželezných a vzácnych kovov do EÚ o 40 %, zatiaľ čo vývoz sa zvýšilo o viac ako 125 %, čo vedie k ich nedostatku a zvyšovaniu cien. Podobný trend možno pozorovať pri vývoze železného šrotu. Jednou z príčin tejto situácie je skutočnosť, že mnohé výrobky, ktorých životnosť sa končí, sa nedostávajú do riadnych recyklačných kanálov, ale sa nezákonne vyvážajú mimo EÚ, čo vedie k strate hodnotných druhotných surovín a má negatívny dosah na životné prostredie.

EÚ je vo veľkej miere závislá od dovozu kovov používaných v špičkových technológiách, tzv. *high-tech kovov*, akými sú napr. kobalt, platina, vzácne zeminy a titán. Aj napriek tomu, že často sú potrebné len malé množstvá týchto kovov, majú čoraz väčší význam pre rozvoj technologicky náročných výrobkov vzhľadom na rastúci počet ich spôsobov využitia. Bez spomínaných high-tech kovov EÚ nebude schopná riadiť prechod na udržateľnú výrobu a ekologické výrobky. Tieto kovy zohrávajú rozhodujúcu úlohu pri rozvoji inovačných „environmentálnych technológií“ na podporu energetickej účinnosti a znižovanie emisií skleníkových plynov. Autá na vodíkový pohon si vyžadujú platinové katalyzátory. Elektrické hybridné autá potrebujú lítiové batérie a réniové superzliatiny sú nevyhnutným materiálom pre modernú leteckú výrobu (príloha 2, tabuľka 3).

Existujú tri dôvody, prečo sú niektoré z týchto materiálov, ako napr. platina a indium, obzvlášť rozhodujúce: po prvé, majú veľký hospodársky význam pre kľúčové sektory; po druhé, EÚ čelí vysokému riziku v súvislosti s ponukou v dôsledku napr. veľmi vysokej závislosti od dovozu a vysokej úrovne koncentrácie v konkrétnych krajinách; a po tretie, v súčasnosti neexistujú postačujúce náhradné materiály. EÚ už zažila krízu ponuky v roku 2000, keď veľký záujem o mobilné telefóny viedol k náhlemu dopytu po tantale. Takéto situácie možno očakávať častejšie vzhľadom na viacúčelové použitie týchto materiálov a nemožno vylúčiť krátkodobé problémy v dôsledku nedostatočnej ponuky.

Čína, Afrika, Južná Amerika, Rusko a Austrália sú všetko vedúci dodávatelia týchto high-tech surovín do Európy (príloha 3). Skutočnosť, že niektoré významné zdroje surovín sa

nachádzajú v tých častiach sveta, v ktorých sa neuplatňuje trhový systém a (alebo) ktoré sú politicky a (alebo) hospodársky nestabilné, predstavuje osobitné riziko.

Keďže dlhodobé trhové vyhliadky vytvoria podmienky, ktoré budú priaznivé pre nové projekty týkajúce sa baníctva a recyklovania na celom svete, pre EÚ je dôležité, aby nezmeškala príležitosť lepšie využiť svoje domáce kapacity alebo rozvíjať náhradné materiály. Napriek tomu, že existujú príklady nových iniciatív v oblasti baníctva prijatých vo Švédsku, Fínsku a v niektorých nových členských štátoch, stále sa vyskytujú prekážky pri vykonávaní súčasného regulačného rámca na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni, ktoré ohrozujú budúci rozvoj ťažobného priemyslu v EÚ. Keďže odvetvie neenergetických surovín sa obmedzuje na lokality, v ktorých sa nachádzajú známe a obchodne rentabilné náleziská minerálov, sú potrebné stratégie na zabezpečenie prístupu k týmto náleziskám na účely ich využitia v budúcnosti.

V kontexte obmedzeného prístupu k zdrojom a vysokej závislosti od dovozu sú pre sociálny a hospodársky rozvoj dôležité stratégie na posilnenie efektívnosti zdrojov, recyklovania a opätovného použitia. Výhodou recyklovania je to, že prispieva k energetickej účinnosti, najmä v prípade kovov, kde je výroba založená na druhotných surovinách (šrot) vo významnej miere energeticky účinnejšia ako výroba založená na prvotnej surovine.

Ak sa prekonajú viaceré prekážky, ktoré bránia ďalšiemu rozvoju trhov v oblasti recyklácie, prinesie to veľké hospodárske príležitosti[7]. Prekážky zahŕňajú nedostatočné informácie o kvalite recyklovaných materiálov a značné náklady na ich vyhľadávanie a spracovanie, keďže pre kupujúcich a predávajúcich je obzvlášť náročné navzájom sa nájsť prípadne vôbec sa dozvedieť o vzájomnej existencii. Ďalšou prekážkou je nezodpovedajúce riadenie odpadu a zberných systémov v členských štátoch. Napríklad v prípade hliníkových obalov sa sadzby v jednotlivých členských štátov odlišujú na úrovni od 30 do 80 %. Toto poukazuje na nevyužitý potenciál, pokiaľ ide o prínos v oblasti materiálovej efektívnosti v hospodárstve.

1.2. EÚ čelí zásadným zmenám na svetových trhoch

Z celosvetového geologického hľadiska nič nepoukazuje na bezprostredne hroziaci hmotný nedostatok väčšiny surovín vo svete. Geologická dostupnosť však nemusí znamenať nevyhnutný prístup k týmto surovinám pre spoločnosti EÚ. V skutočnosti zásadné zmeny na svetových trhoch ohrozujú konkurencieschopnosť európskeho priemyslu.

1.2.1. Dostupnosť a vývoj cien surovín

Medzinárodný trh s kovmi a minerálmi sa riadi podľa cyklického vzorca, ktorý je založený na ponuke a dopyte (príloha 4, graf 1). Od začiatku tohto storočia silný a neočakávaný nárast dopytu, ktorý súvisel predovšetkým s intenzívnym rozvojom krajín s rozvíjajúcou sa ekonomikou, viedol k trojnásobnému zvýšeniu cien kovov v rokoch 2002 až 2008. Predovšetkým v Číne sa zaznamenal viac ako 50 % nárast svetovej spotreby priemyselných kovov v rokoch 2002 až 2005. Zatiaľ čo súčasný vplyv finančnej krízy vedie k spomaleniu nárastu celosvetového dopytu po surovinách, očakáva sa, že úrovne rozvoja krajín s rozvíjajúcou sa ekonomikou budú aj v budúcnosti vyvíjať silný tlak, pokiaľ ide o dopyt po surovinách. Zatiaľ čo výdavky na ťažbu sa pred nedávnom začali zvyšovať (príloha 4, graf 2),

[7] Zlepšenie trhov v oblasti recyklácie, OECD (2006).

všeobecne sa očakáva, že rýchlosť a rozsah zvýšenia dopytu budú mať za následok, že ponuka bude zaostávať za dopytom. Ide o fenomén, ktorý ekonómovia označujú ako supercyklus.

1.2.2. Nové priemyselné stratégie a riziká nefungujúcich svetových trhov

Mnohé krajiny s rozvíjajúcou sa ekonomikou v rastúcej miere uplatňujú priemyselné stratégie zamerané na ochranu ich zdrojovej základne s cieľom zabezpečiť výhody pre ich druhotné odvetvia. Je to zrejmé zo šírenia vládnych opatrení narúšajúcich medzinárodný trh so surovinami. Patria medzi ne vývozné dane a kvóty spolu s dotáciami, určovaním cien, dvojitým systémom cien, a reštriktívne investičné pravidlá. Zaznamenalo sa viac ako 450 vývozných obmedzení pre viac ako 400 rôznych surovín (napr. kovy, drevo, chemické látky, kože a kožky) (príloha 4, tabuľka 1). Čína, Rusko, Ukrajina, Argentína, Južná Afrika a India patria medzi kľúčové krajiny uplatňujúce takéto opatrenia, pričom v mnohých prípadoch zároveň využívajú prístup na trh EÚ so zníženým alebo nulovým clom, pokiaľ ide o súvisiace hotové výrobky, čím sa mnoho priemyselných odvetví EÚ dostáva do konkurenčnej nevýhody.

Krajiny s rozvíjajúcou sa ekonomikou takisto uplatňujú stratégie voči krajinám s bohatými zdrojmi s jasným cieľom zaistiť si privilegovaný prístup k surovinám. Napríklad Čína a India v posledných rokoch podstatne rozšírili svoju hospodársku spoluprácu s africkými krajinami. V prípade Číny ide o veľké projekty v oblasti infraštruktúry a aktívnu účasť na prieskumných a ťažobných činnostiach v krajinách ako napr. Zambia (meď), Konžská demokratická republika (meď, kobalt), Južná Afrika (železná ruda), Zimbabwe (platina) a Gabon, Rovníková Guinea a Kamerun (drevo).

Situácia v oblasti ponuky je okrem toho ovplyvnená zvýšenou koncentráciou na úrovni vyrábajúcich krajín a ďalšou koncentráciou a vertikálnou integráciou na úrovni spoločností, čo môže spôsobiť problémy pri prístupe k surovinám (príloha 4, graf 3, príloha 5). Napríklad v súčasnosti iba tri vyrábajúce krajiny kontrolujú približne 75 % námorného obchodu so železnou rudou. Takýto vývoj môže priniesť riziká menšej konkurencie, a tým vyššie ceny pre používateľov v druhotných odvetviach. Spoločnosti pôsobiace v druhotných odvetviach riadia riziká napríklad prostredníctvom vytvárania zásob a dlhodobých zmlúv, alebo pri baníckych spoločnostiach uplatňujú stratégiu vertikálnej integrácie.

Viac ako 50 % hlavných zásob minerálov sa nachádza v krajinách, ktorých hrubý národný dôchodok na obyvateľa predstavuje 10 dolárov alebo menej na deň. Toto vytvára nové príležitosti pre tieto rozvojové krajiny s bohatými zdrojmi, najmä v Afrike (príloha 6), aby výrazne zvýšili svoj národný dôchodok, keďže mnohé z nich stále čelia chudobe alebo pomalému rastu. Niektoré z týchto krajín však čelia násilným konfliktom, ktoré sú v niektorých prípadoch živené konkurenciou v oblasti kontroly prírodných zdrojov a v iných prípadoch nedostatočnou správou vecí verejných, najmä pokiaľ ide o rozdeľovanie príjmov zo zdrojov. Navyše, tieto krajiny majú často problémy pri rokovaniach so zahraničnými baníckymi spoločnosťami v dôsledku rozdielnych informácií o hodnote nálezísk a nedostatočných administratívnych zdrojov. V niektorých prípadoch sa vyskytli pochybnosti o postupoch spoločností vo vzťahu k ochrane životného prostredia a pracovným právam a v iných prípadoch vznikli obavy v súvislosti s vplyvom určitých verejno-súkromných zmlúv na dlhy krajín.

2. POLITICKÁ REAKCIA: INTEGROVANÁ STRATÉGIA

Priemyselné krajiny ako Japonsko a USA uznali svoju kritickú závislosť od konkrétnych surovín a uplatňujú osobitné politiky na zabezpečenie svojej dodávky surovín. USA napríklad určili suroviny, ktoré sú strategicky významné a takisto si udržiavajú zásoby surovín, ktoré sú rozhodujúce pre ich obranný priemysel. Japonsko je takisto aktívne v zaisťovaní si rozhodujúceho prístupu k surovinám (príloha 7). Napriek tomu, že niektoré štáty EÚ uplatňujú osobitné politiky, doposiaľ neexistuje žiadna integrovaná politická reakcia na úrovni EÚ s cieľom zabezpečiť pre EÚ dostatočný prístup k surovinám za spravodlivé a neskreslené ceny. Navrhuje sa, aby EÚ prijala integrovanú stratégiu pre suroviny. Takáto stratégia by sa mala zakladať na týchto troch pilieroch:

(1) zabezpečiť **prístup k surovinám** z medzinárodných trhov za rovnakých podmienok ako ostatní priemyselní konkurenti,

(2) stanoviť primerané **rámcové podmienky** v rámci EÚ s cieľom posilniť udržateľnosť dodávky surovín z európskych zdrojov,

(3) zvýšiť celkovú efektívnosť zdrojov a presadzovať recyklovanie s cieľom **znížiť v EÚ spotrebu prvotných surovín** a relatívnu závislosť od dovozu.

Okrem toho Komisia odporúča, aby sa v integrovanej európskej stratégii v rámci prioritných opatrení vymedzili rozhodujúce suroviny pre EÚ. V tejto súvislosti Komisia navrhuje, aby sa v úzkej spolupráci s členskými štátmi a zúčastnenými stranami ustanovil spoločný zoznam rozhodujúcich surovín. Na základe predbežného posúdenia sa zistila vysoká zraniteľnosť EÚ v prípade niekoľkých surovín (príloha 8).

2.1. Prvý pilier: Prístup k surovinám na svetových trhoch za nenarušených podmienok

EÚ by mala aktívne uplatňovať **diplomaciu v oblasti surovín** s cieľom zaistiť prístup k surovinám. Táto diplomacia zahŕňa lepšiu a účinnejšiu koordináciu a súdržnosť medzi vonkajšími politikami EÚ (vonkajšie vzťahy, obchod a rozvoj). Znamená to takisto lepšiu koordináciu na úrovni EÚ v oblasti riadenia strategických partnerstiev EÚ[8] a politické dialógy s tretími partnerskými krajinami, krajinami s rozvíjajúcou sa ekonomikou a ich regionálnymi zoskupeniami, podľa zásad „spoločného záujmu“ Predovšetkým:

– s Afrikou prostredníctvom posilnenia dialógu a akcií v oblasti prístupu k surovinám a riadenia prírodných zdrojov ako aj dopravnej infraštruktúry, v rámci vykonávania spoločnej stratégie a akčného plánu na roky 2008 – 2010,

– s krajinami s rozvíjajúcou sa ekonomikou a bohatými na zdroje, ako napr. Čína a Rusko, prostredníctvom posilnenia dialógu aj s cieľom odstrániť narušajúce opatrenia,

– s krajinami, ktoré závisia od zdrojov, ako napr. USA a Japonsko, prostredníctvom stanovenia spoločných záujmov a navrhnutia spoločných akcií a pozícií v rámci medzinárodného fóra, t. j. spoločnými projektmi s organizáciou US Geological Survey (Geologický prieskum USA) v oblastiach, ktoré sú otvorené medzinárodnej spolupráci.

---

[8] Strategické partnerstvá EÚ zahŕňajú Brazíliu, Kanadu, Čínu, Indiu, Japonsko, Rusko a USA.

Okrem toho by EÚ mala podporovať posilnenú **medzinárodnú spoluprácu**. Komisia bude podporovať zvyšovanie povedomia v rámci takých fór ako napríklad skupina G8, OECD, komisia UNCTAD, program UNEP[9] a skúmať možnosti spolupráce s medzinárodnými organizáciami ako napríklad Svetová banka a Medzinárodný morský úrad Patria sem dialógy o hlbokomorskom baníctve, arktickom regióne[10] a bezpečnosti medzinárodných obchodných ciest pre obchod so surovinami[11]. Komisia sa takisto zaväzuje podporovať dodržiavanie medzinárodných nástrojov pre podnikovú sociálnu zodpovednosť[12] a aj naďalej bude podporovať medzinárodné iniciatívy na presadzovanie transparentnosti v ťažobnom odvetví ako napríklad systém certifikácie podľa Kimberleyského procesu a Iniciatíva pre transparentnosť v ťažobnom priemysle (EITI) Komisia bude takisto uvažovať o príspevku na posilnenú iniciatívu EITI++[13].

Cieľ bezpečného prístupu k neenergetickým surovinám by sa mal plne zohľadniť v Európskej bezpečnostnej stratégii, ktorú v súčasnosti prehodnocuje Rada, vzhľadom na jej dôležitý strategický vplyv z hľadiska bezpečnosti.

Prístup k prvotným a druhotným surovinám by sa mal stať prioritou v rámci **obchodnej a regulačnej politiky EÚ**. Pomocou obchodnej a regulačnej politiky sa môže zlepšiť prístup k surovinám týmito spôsobmi:

– EÚ by mala v potrebných prípadoch presadzovať nové pravidlá a dohody o udržateľnom prístupe k surovinám a zabezpečiť súlad s medzinárodnými záväzkami na multilaterálnej a bilaterálnej úrovni vrátane prístupových rokovaní s WTO, dohôd o voľnom obchode, dialógu o právnej úprave a nepreferenčných dohôd, v tejto súvislosti bude Komisia posilňovať svoju činnosť s cieľom dosiahnuť lepšiu disciplínu, pokiaľ ide o vývozné obmedzenia, a lepšiu právnu úpravu v súvislosti s dotáciami na úrovni WTO,

– EÚ by mala vyvíjať úsilie na odstránenie narušajúcich opatrení, ktoré tretie krajiny zavádzajú vo všetkých oblastiach súvisiacich s prístupom k surovinám. EÚ bude aktívne bojovať proti opatreniam, ktoré porušujú pravidlá WTO alebo bilaterálne pravidlá, použitím všetkých dostupných mechanizmov a nástrojov vrátane presadzovania práva prostredníctvom urovnávania sporov. EÚ bude všeobecne bojovať proti protekcionizmu tretích krajín využívajúcich na tento účel vývozné obmedzenia. Pri určovaní svojich úloh bude EÚ zohľadňovať ako prioritné tie vývozné obmedzenia, ktoré predstavujú najväčšie problémy pre používateľské odvetvia EÚ alebo poskytujú domácim druhotným odvetviam nespravodlivú konkurenčnú výhodu na medzinárodných trhoch,

– EÚ by mala zabezpečiť, aby sa akékoľvek narušenie cien surovín spôsobené používaním dvojitých cien alebo inými mechanizmami, ktoré sa uplatňujú vo vyvážajúcich krajinách, riešilo a kompenzovalo v rámci antidumpingových prešetrovaní, zvýšené a účinnejšie využívanie nariadenia o obchodných prekážkach a nástrojov na ochranu obchodu

---

9 Vrátane „Medzinárodného panela pre udržateľné riadenie zdrojov“.

10 Komisia v súčasnosti pripravuje oznámenie o arktických regiónoch.

11 Námorná politika EÚ stanovuje rámec na podporu vedúceho postavenia Európy v medzinárodných námorných záležitostiach a na integrované a komplexné riešenie týchto otázok.

12 KOM(2006) 136.

13 Iniciatíva pre transparentnosť v ťažobnom priemysle plus plus (EITI++) je doplňujúcou iniciatívou Svetovej banky k iniciatíve EITI a jej cieľom je rozvíjať vnútroštátnu schopnosť riadiť náhly rozmach komoditných cien a zabezpečovať, aby sa rastúce príjmy využívali na boj proti chudobe, hladu, podvýžive, negramotnosti a chorobám.

(ochranných a antisubvenčných) sú ďalšími spôsobmi boja proti narúšaniu obchodu, pokiaľ ide o prístup k surovinám, alebo proti dôsledkom takéhoto narušenia na nadväzujúcej úrovni, ako napríklad nadväzujúce výrobky za dumpingové ceny,

– EÚ by mala prijať vhodné opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa rozličné nástroje obchodnej politiky vrátane preferenčných obchodných dohôd a partnerstiev pre prístup na trh EÚ uplatňovali konzistentným spôsobom s cieľom vytvoriť otvorené a dobre fungujúce trhy so surovinami, najmä zabezpečením súladu medzi otvorením trhu EÚ (napr. colné sadzby) a reštriktívnymi opatreniami prijatými tretími krajinami,

– okrem vonkajších prekážok v dodávke surovín by mala EÚ takisto pravidelne aktualizovať colný režim EÚ s cieľom zabezpečiť súlad s vývojom dopytu po surovinách v EÚ a najmä posúdiť spôsoby zníženia vývozných opatrení v prípade surovín, vrátane obnoviteľných surovín, potrebných v priemysle ako vstupný materiál pre ostatné výrobky, akými sú napríklad chemické látky. Pokiaľ ide o obnoviteľné suroviny, toto by sa malo rozvíjať súbežne s príslušnými normami pre udržateľnosť a certifikáciu,

– v prípadoch antikonkurenčných dohôd alebo koncentrácie trhu bude Komisia v plnej miere uplatňovať pravidlá EÚ pre hospodársku súťaž.

Komisia bude monitorovať pokrok a každoročne bude vydávať správu o pokroku v implementácii obchodných aspektov a podľa potreby bude vychádzať z informácií poskytnutých zúčastnenými stranami.

Mnoho dôležitých surovín sa nachádza v rozvojových krajinách Afriky alebo v iných rozvojových krajinách. Je jednoznačne potrebné, aby bol medzi **rozvojovou politikou EÚ** a potrebou nenarušeného prístupu EÚ k surovinám súlad s cieľom vytvárať všeobecne prospešné podmienky. Dobrá správa vecí verejných, transparentnosť obchodných rokovaní a príjmov v odvetví baníctva, rovnaké podmienky pre všetky spoločnosti, možnosti financovania, riadne daňové systémy a riadne rozvojové postupy sú prínosné pre rozvojové krajiny, ako aj pre prístup EÚ k surovinám. Rozvojové politiky sú v tejto súvislosti relevantné na troch úrovniach:

A. Posilnenie štátov: Hospodárska, sociálna, environmentálna a politická *správa* sú pre rozvoj významným faktorom. Dobrá správa vecí verejných takisto pomáha rozvojovým krajinám pri premene dostupnosti minerálnych zdrojov na udržateľný rozvoj ich hospodárstiev a na inkluzívny rast pre chudobných. V rámci 10. Európskeho rozvojového fondu sa vymedzuje stimulačná čiastka vo výške 2,7 miliárd EUR pre krajiny v súlade s ich plánmi v oblasti správy vecí verejných[14]. V mnohých plánoch v oblasti správy vecí verejných sú zahrnuté všeobecné záväzky týkajúce sa hospodárskej, finančnej, fiškálnej a súdnej správy alebo osobitné záväzky týkajúce sa riadenia prírodných zdrojov a transparentnosti obchodných rokovaní a príjmov v odvetví baníctva.[15] Časť našej pomoci týmto krajinám je zameraná na budovanie kapacít potrebných na riadenie verejných financií, riadenie prírodných zdrojov udržateľným spôsobom a rokovania s banskými spoločnosťami. Ďalšia

[14] KOM(2006) 421, schválené Radou 16. októbra 2006, dokument 14024/06.

[15] Napríklad Kamerun má vo svojom profile správy vecí verejných zahrnuté záväzky súvisiace s EITI a FLEGT.

významná zložka našej pomoci je venovaná projektom pre dopravnú infraštruktúru v krajinách AKT, ktoré sú nevyhnutné na fungovanie udržateľného baníctva[16].

Podporujeme štáty zvýšeným využívaním *rozpočtovej podpory* ako nástroja na poskytovanie pomoci. Tento druh pomoci prispieva k rozvoju zdravých verejných financií v rozvojových krajinách. Zdravé verejné financie vrátane príjmov z projektov v oblasti minerálnych zdrojov zostávajú aj naďalej významnou požiadavkou na využívanie rozpočtovej podpory zo strany EÚ.

EÚ by mala pokračovať v dialógu o ďalšom znížení dlhov so svojimi partnerskými krajinami a s medzinárodnými finančnými organizáciami.

B. Podpora zdravého investičného prostredia, ktoré pomáha zvyšovať ponuku:

V rámci rozvojovej politiky by sa mal takisto posilňovať jasný právny a administratívny rámec:

– stanovením rovnakých podmienok pre spoločnosti a krajiny, ktoré majú záujem o prístup k surovinám,

– zvýšením transparentnosti obchodných rokovaní a príjmov v odvetví baníctva,

– presadzovaním riadnych daňových systémov v rámci ktorých všetky hospodárske činnosti, vrátane banských činností, prispievajú spravodlivým podielom do príjmov štátov[17].

Ďalšie opatrenie, ktoré prispieva k zvyšovaniu udržateľnej dodávky surovín, pochádza z úverových projektov Európskej investičnej banky pre oblasť baníctva. Európska investičná banka stanoví takéto pôžičky na vyššej úrovni, ako je priemerná ročná suma 140 miliónov EUR od začiatku dohody o partnerstve z Cotonou v roku 2000, najmä v krajinách, ktoré sa zaviazali vykonávať reformy na základe schválených akčných plánov pre správu vecí verejných zameraných na zlepšenie správy vecí verejných a transparentnosti v ťažobnom priemysle. Komisia výrazne podporuje tento cieľ.

C. Podpora udržateľného riadenia surovín

Naša rozvojová politika sa takisto zameriava na poskytovanie pomoci našim partnerským krajinám prostredníctvom zlepšovania ich sociálnych a environmentálnych noriem, zlepšovania podmienok týkajúcich sa ľudských práv a boja proti detskej práci, najmä pokiaľ ide o rozvíjajúce sa odvetvie tradičného a maloobjemového baníctva, ktoré poskytuje živobytie pre približne 100 miliónov ľudí.

2.2. Druhý pilier: Posilnenie udržateľnej dodávky surovín z európskych zdrojov

S cieľom uľahčovať udržateľnú dodávku surovín z európskych nálezísk je dôležité uplatňovať primerané **rámcové podmienky**. Prístup k pôde je kľúčovou požiadavkou pre ťažobný

---

16 Projekty EÚ pre dopravnú infraštruktúru sa nezameriavajú na prírodné zdroje, ale niektoré z nich môžu byť relevantné, ako napríklad projekt „Western Corridor Infrastructure“ v Ghane pozostávajúci z prístavnej a železničnej infraštruktúry, ktorá umožní dopravu bauxitu a mangánu k moru.

17 Napríklad Zambia s pomocou EÚ prešla na jednotný účet štátnej pokladnice, na ktorý prijíma všetky príjmy vrátane príjmov z baníctva (ako napr. Mozambik), a zvýšila transparentnosť a progresívnosť svojho daňového režimu, ktorý sa uplatňuje na banské činnosti.

priemysel, ale oblasť dostupná ťažbe v EÚ sa neustále zmenšuje v prospech iných spôsobov využitia pôdy. Okrem toho v EÚ nie je zriedkavé, že medzi objavením náleziska a skutočnou výrobou uplynie aj 8 – 10 rokov. Skúsenosti poukazujú na potrebu zefektívniť administratívne podmienky a urýchliť proces udelenia povolenia na prieskumnú a ťažobnú činnosť. Členské štáty si v rastúcej miere uvedomujú tieto zmeny – napríklad Švédsko zmodernizovalo svoje právne predpisy v oblasti baníctva a zaviedlo lehoty pre proces udelenia povolenia.

Udržateľná dodávka surovín dostupných v EÚ si vyžaduje zlepšenie **znalostnej základne** v súvislosti s náleziskami minerálov v EÚ. Okrem toho pri územnom plánovaní by sa mal zohľadniť dlhodobý prístup k týmto náleziskám. Komisia preto odporúča, aby sa do územného plánovania v členských štátoch aktívnejšie zahŕňali vnútroštátne **geologické prieskumy**. V súlade so zásadou subsidiarity Komisia navrhuje vytvorenie platformy, ktorá členským štátom umožní výmenu osvedčených postupov v oblasti územného plánovania (ako napríklad rakúsky plán ťažby minerálov), a ďalších dôležitých rámcových podmienok pre ťažobný priemysel.

Okrem toho Komisia odporúča lepšie **prepojenie medzi vnútroštátnymi geologickými prieskumami** s cieľom uľahčiť výmenu informácií a zlepšiť interoperabilitu údajov a ich šírenie s osobitným dôrazom na potreby MSP. Ďalej Komisia v spolupráci s členskými štátmi posúdi možnosť vypracovať strednodobú až dlhodobú stratégiu na integráciu podpovrchových zložiek do „útvaru pre pôdu“ v rámci iniciatívy Kopernikus[18], ktorý môže prispievať k územnému plánovaniu a zvyšovať jeho kvalitu.

Väčšina právnych predpisov na úrovni EÚ súvisiacich s neenergetickým ťažobným priemyslom je horizontálna. Vykonávanie právnych predpisov v rámci programu Natura 2000 má osobitný význam pre ťažobný priemysel. Počas konzultácie s verejnosťou výrobné odvetvie vyjadrilo obavy v súvislosti s cieľom ochrany oblastí v rámci programu Natura 2000, ktorý je v niektorých prípadoch v rozpore s rozvojom ťažobných činností v Európe. Zatiaľ čo Komisia zdôrazňuje, že neexistuje žiadne absolútne vylúčenie ťažobných operácií v právnom rámci Natura 2000, Komisia a členské štáty sa zaviazali rozvíjať usmernenia pre výrobné odvetvie a orgány s cieľom ujasniť, akým spôsobom možno zosúladiť ťažobné činnosti v oblastiach zahrnutých do programu Natura 2000 alebo v ich blízkosti s ochranou životného prostredia. Usmernenia by sa mali finalizovať do konca roku 2008 a budú vychádzať z dostupných osvedčených postupov.

S cieľom riešiť technologické úlohy spojené s udržateľnou výrobou minerálov bude Komisia v rámci svojho 7. rámcového programu (RP7) **podporovať výskumné projekty** zamerané na ťažbu a spracovanie surovín. Európska technologická platforma pre udržateľné minerálne zdroje sa zameriava na inovačné prieskumné technológie s cieľom určiť zdroje na pevnine a v mori (vrátane hlbokomorského baníctva) a nové ťažobné technológie na maximalizáciu hospodárskeho a ekologického prínosu. Platforma pre vodnú technológiu bude uskutočňovať výskum technológií, ktoré umožnia udržateľné využívanie morského dna v budúcnosti.

Ťažobný priemysel je významnou hnacou silou hospodárskeho rastu v niektorých vzdialenejších európskych regiónoch. Na podporu činností výskumu, inovácií a opatrení na podporu podnikania v oblasti prieskumu a ťažby surovín je k dispozícii **financovanie v rámci kohéznej politiky** a najmä v rámci Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

---

[18] Bývalá iniciatíva Globálne monitorovanie pre životné prostredie a bezpečnosť (GMES).

Podobne ako v iných výrobných odvetviach, rastúci problém **nedostatku zručností** bude mať vplyv na budúcnosť európskeho banského priemyslu[19]. Okrem toho **informovanosť verejnosti** o význame domácich surovín pre európske hospodárstvo je stále obmedzená. S cieľom riešiť tieto úlohy by sa malo podporovať účinnejšie partnerstvo medzi univerzitami, geologickými prieskumami a výrobným odvetvím. Komisia bude na tento účel podporovať iniciatívy ako napríklad Európsky deň minerálov 2009 a takisto bude posilňovať rozvíjanie nových vysoko odborných zručností v oblasti geológie, pozorovania Zeme a životného prostredia, najmä prostredníctvom spoločných programov magisterského a doktorandského štúdia v rámci programu Erasmus Mundus pre minerály a životné prostredie (2009 – 2013) s cieľom odstrániť nedostatok takýchto zručností. Keďže bezpečné pracovné prostredie je nevyhnutné na prilákanie kvalifikovaných pracovníkov, Komisia bude takisto podporovať opatrenia na zlepšenie ochrany pracovníkov.

2.3. Tretí pilier: Zníženie spotreby prvotných surovín v EÚ

Mala by sa presadzovať efektívnosť zdrojov, recyklovanie, nahrádzanie surovín a zvýšené používanie obnoviteľných surovín s cieľom uľahčiť kritickú závislosť EÚ od prvotných surovín, a tiež znížiť závislosť od dovozu, zlepšiť ekologická rovnováha a takisto by sa mali spĺňať priemyselné požiadavky na suroviny. Toto by sa malo považovať za súčasť prechodu na modely udržateľnej výroby a spotreby a na efektívne hospodárenie so zdrojmi EÚ.

V tematickej stratégii EÚ pre trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov[20] sa uvádza dlhodobá stratégia zameraná na oslabenie vzájomného vzťahu medzi využívaním zdrojov a hospodárskym rastom. Cieľom Komisie v nedávno prijatom Akčnom pláne pre trvalo udržateľnú spotrebu a výrobu a trvalo udržateľnú priemyselnú politiku[21] je poskytnúť ďalšie podnety pre výrobné postupy, ktoré umožnia **efektívnejšie využívanie zdrojov** a ktoré sú inovačné z hľadiska životného prostredia, s cieľom znížiť závislosť od surovín a podporiť optimálne využívanie zdrojov a recykláciu.

Komisia v rámci 7. rámcového programu podporuje výskumné projekty zamerané na **výrobky a výrobu, ktoré efektívnejšie využívajú zdroje**. Okrem toho smernica o ekodizajne[22] zahŕňa ustanovenia týkajúce sa dizajnu výrobkov, ktoré účinnejšie využívajú zdroje. Výskum bude takisto zohrávať významnú úlohu pri vývoji náhradných materiálov, a to v záujme flexibility vo výrobnom procese a menšej zraniteľnosti, pokiaľ ide o závislosť od dovozu. Organizácia OECD[23] nedávno odporúčala svojim členom, aby podporili produktivitu zdrojov posilnením svojich kapacít, pokiaľ ide o analýzu toku materiálov. Vstup členských štátov budú v EÚ koordinovať dátové strediská pre prírodné zdroje, výrobky a odpad.

Zvýšené používanie **druhotných surovín** prispieva k bezpečnosti dodávky a k energetickej efektívnosti. V súčasnosti sa však mnoho výrobkov, ktorých životnosť sa končí, nedostáva do riadnych recyklačných kanálov, čo vedie k nenahraditeľnej strate hodnotných druhotných surovín. Existujú ukazovatele, podľa ktorých významné percento prepravy odpadu z celej EÚ nie je v súlade s pravidlami, aj keď situácia v jednotlivých členských štátoch je značne

---

19 Komisia predloží v decembri 2008 iniciatívu „Nové zručnosti pre nové pracovné miesta“ na všeobecnú tému lepšieho predvídania a zosúladenia zručností a pracovných miest.

20 KOM(2005) 670.

21 KOM(2008) 397.

22 Smernica 2005/32/ES.

23 Rada OECD pre produktivitu zdrojov, 10. apríl 2008 - K(2008) 40.

odlišná.[24] Týka sa to najmä vývozu vozidiel a elektronických zariadení, ktorých životnosť sa končí a ktoré opúšťajú Európu ako opätovne použiteľné výrobky, ale v zahraničí sa ich životnosť končí rozobratím na súčiastky. Okrem toho klasifikácia odpadu určeného na prepravu sa v jednotlivých členských štátoch interpretuje odlišne, čím vznikajú prekážky pre vnútorný trh so šrotom a tým narušenie obchodu. Ide o poľutovaniahodnú situáciu, pretože fyzická preprava vyvážaných výrobkov, ktorých životnosť sa končí, a dovážaných surovín (získaných z recyklácie mimo EÚ, na ktorú sa vzťahujú menej prísne regulačné podmienky) vedie k významným stratám z hľadiska životného prostredia.

Komisia a členské štáty by v rámci svojich **vzťahov s tretími krajinami** mali zabezpečiť, aby sa spracovanie odpadu uskutočňovalo v spravodlivých a udržateľných podmienkach. Komisia bude spolupracovať s členskými štátmi pri zvyšovaní informovanosti[25] a zabezpečí riadne a zosúladené presadzovanie nariadenia o preprave odpadov (ktorým sa vykonáva Bazilejský dohovor), napríklad lepším spresnením kritérií na zamietnutie vývozného povolenia pre výrobky, ktorých životnosť sa končí. Komisia v spolupráci s členskými štátmi navrhne efektívnejšie mechanizmy na kontrolu prepravy odpadu a bude poskytovať informácie o nelegálnych prepravných tokoch.

Recyklovanie druhotných surovín bude uľahčené pomocou vykonávania príslušných právnych predpisov o recyklovaní[26] v plnom rozsahu a ich presadzovania, ako aj pomocou nových ustanovení v rámcovej smernici o odpadoch, v ktorých sa stanoví, kedy odpad prestáva byť odpadom. Smernica si bude od členských štátov takisto vyžadovať, aby spĺňali ciele zberu, pokiaľ ide o opätovné použitie a recyklovanie kovov, papiera, skla a bezpečného stavebného a demolačného odpadu.

Na podporu opätovného používania alebo **recyklovania** výrobkov a materiálov na úrovni, ktorá by priniesla značné úspory z rozsahu v rámci EÚ, je nevyhnutný spravodlivý a transparentný trh založený na schválených minimálnych normách, v prípade potreby na certifikačných schémach, v rámci primeraných právnych rámcových podmienok. Akčný plán (2008 – 2011) pre Iniciatívu vedúcich trhov v oblasti recyklácie bude podporovať trhy v oblasti recyklácie prostredníctvom týchto opatrení: právne predpisy, normy a označovanie, verejné obstarávanie, financovanie, výmeny znalostí a opatrenia na medzinárodnej úrovni[27].

Obnoviteľné suroviny sú obmedzeným zdrojom pre európsky priemysel, ako napríklad chemický a drevársky priemysel, vzhľadom na obmedzené oblasti kultivácie a v niektorých prípadoch potenciálne konkurujúce použitie. Vnútroštátne a európske politiky pre obnoviteľné suroviny majú potenciálne účinky na priemyselných odberateľov. Komisia bude preto monitorovať vplyv zvýšeného dopytu po biomase v odvetviach, ktoré používajú biomasu[28], a bude o tom podávať správy.

---

24 Prešetrovaním zameraným na takúto prepravu, ktoré sa uskutočnilo v roku 2006, sa zistilo, že viac ako 50 % prepravy odpadu z celej EÚ nie je v súlade s pravidlami a u ďalších 43 % sa vyskytujú nezrovnalosti.

25 Opatrenia v rámci siete IMPEL-TFS na presadzovanie práva I (2008).

26 Smernica 2002/96/ES o odpade z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ); smernica 2000/53/ES o vozidlách po dobe životnosti; smernica 2006/66/ES o batériách a akumulátoroch a použitých batériách a akumulátoroch; smernica 94/62/ES o obaloch a odpadoch z obalov, ktorá sa v súčasnosti reviduje.

27 KOM(2007) 860.

28 KOM(2008) 19 v konečnom znení.

3. ĎALŠÍ POSTUP

Výziev spojených so zabezpečením udržateľnej dodávky neenergetických surovín pre hospodárstvo EÚ je mnoho a sú zložité a vzájomne poprepájané. Tieto výzvy budú s veľkou pravdepodobnosťou pretrvávať alebo sa dokonca zväčšia. Aby sa zabezpečila európska konkurencieschopnosť, je potrebná rázna reakcia zo strany Európy. Otázka surovín si preto vyžaduje politickú pozornosť na vysokej úrovni a mala by sa riešiť v integrovanej stratégii EÚ, v ktorej sa prepoja rozličné politiky EÚ a pomocou ktorej sa v potrebných prípadoch podporí ďalšia spolupráca medzi členskými štátmi. Cieľom troch pilierov navrhovanej stratégie je zabezpečiť rovnaké podmienky prístupu k zdrojom v tretích krajinách, lepšie rámcové podmienky pre ťažbu surovín v rámci EÚ a menšiu spotrebu prvotných surovín prostredníctvom vyššej efektívnosti zdrojov a presadzovaním recyklácie.

Komisia navrhuje spustiť **Európsku iniciatívu v oblasti surovín** na základe ďalej uvedených priorít. Komisia predloží Rade správu o vykonávaní iniciatívy v oblasti surovín o 2 roky.

Iniciatíva v oblasti surovín

		Úroveň reakcie		
		ES	**Členské štáty**	**Priemysel**
1	Vymedzenie rozhodujúcich surovín	X	X	X
2	Nadviazanie diplomatického styku zo strany EÚ v oblasti strategických surovín s najvýznamnejšími priemyselnými krajinami a s krajinami bohatými na zdroje	X	X	
3	Zahrnutie ustanovení týkajúcich sa prístupu k surovinám a ich udržateľného riadenia do všetkých bilaterálnych a multilaterálnych obchodných dohôd a do dialógov o právnej úprave	X	X	
4	Určenie opatrení narúšajúcich trh, ktoré zaviedli tretie krajiny, a boj proti nim prostredníctvom všetkých dostupných mechanizmov a nástrojov vrátane rokovaní WTO, urovnávania sporov a partnerstiev pre prístup na trh, pričom sa uprednostnia opatrenia, ktoré najviac narúšajú otvorené medzinárodné trhy v neprospech EÚ Monitorovanie pokroku a každoročné vydávanie správy o pokroku v implementácii obchodných hľadísk, založené vo vhodných prípadoch na informáciách poskytnutých zúčastnenými stranami	X	X	X
5	Presadzovanie udržateľného prístupu k surovinám v oblasti rozvojovej politiky pomocou rozpočtovej podpory, stratégií spolupráce a ďalších nástrojov	X	X	
6	Zlepšovanie regulačného rámca týkajúceho sa prístupu k pôde prostredníctvom: - presadzovania výmeny osvedčených postupov v oblasti územného plánovania a administratívnych podmienok na prieskum a ťažbu a - rozvoja usmernení, ktoré poskytujú jasný obraz o tom, ako zosúladiť ťažobné činnosti v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje projekt Natura 2000 alebo v blízkosti týchto oblastí, s ochranou životného prostredia	X	X	
7	Podpora lepšieho prepojenia medzi vnútroštátnymi geologickými prieskumami s cieľom zlepšiť znalostnú základňu EÚ		X	
8	Presadzovanie zručností a výskumu zameraného na inovačné prieskumné a ťažobné technológie, recyklovanie, nahrádzanie materiálov a efektívnosť zdrojov	X	X	X
9	Zvyšovanie efektívnosti zdrojov a posilňovanie nahrádzania surovín	X	X	X
10	Presadzovanie recyklovania a uľahčovanie používania druhotných surovín v EÚ	X	X	X